

Vergaderjaar 2000–2001

27 597

Wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet op het voortgezet onderwijs ter bestendiging en actualisering van de regels over de leraren-in-opleiding (leraren-in-opleiding)

Nr. 6

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 2 april 2001

Ondergetekende heeft met belangstelling kennis genomen van het verslag dat de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft uitgebracht. In het onderstaande gaat de ondergetekende, mede namens de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, in op de vragen en opmerkingen in het verslag. Daarbij wordt zo veel mogelijk de indeling van het verslag gevolgd, maar zijn wel gelijksoortige vragen van verschillende fracties bij elkaar gevoegd en in één keer beantwoord. Bij deze nota naar aanleiding van het verslag is een nota van wijziging gevoegd.

Ondergetekende constateert verheugd dat de leden van de PvdA-fractie, de leden van de VVD-fractie en de leden van de D66-fractie met belangstelling hebben kennis genomen van het voorliggende wetsvoorstel inzake de leraren-in-opleiding en dat de leden van de VVD-fractie de visie van ondergetekende en zijn ambtsvoorgangers delen dat de praktijkschok door het lio-schap wordt verkleind. Ondergetekende hoopt dat de reserve van de leden van de CDA-fractie kan worden weggenomen door de beantwoording van de door deze leden en door de leden van de andere fracties gestelde vragen. De constatering van de leden van de fractie van Groen-Links dat zij in het lio-schap een waardevolle verrijking van de lerarenopleiding zien en de mededeling dat zij verheugd zijn over de voorgenomen wettelijke verankering van het lio-schap doen ondergetekende deugd. Dat geldt ook de door de leden van de fracties van RPF/GPV en de leden van de SGP-fractie reeds – gezien de positieve effecten in de praktijk bij het experiment – betuigde instemming met de voorgestelde wetswijziging.

De leden van de PvdA-fractie vinden het verontrustend dat door het huidige lerarentekort de begeleiding van lio-stagiaires (die zij erg belangrijk vinden) nogal eens te kort wil schieten en vragen welke maatregelen de minister denkt te nemen, waardoor lio-stagiaires verzekerd zijn van goede begeleiding die zowel vanuit de stageplaats als vanuit de opleiding optimaal dient te zijn. De leden van de fractie van D66 stellen een vergelijkbare vraag en vragen tevens of er nog recentere gegevens beschikbaar zijn dan die uit 1997 en 1998.

De leden van de VVD-fractie vragen de regering om aan te geven hoeveel middelen beschikbaar zijn voor begeleiding van de lio-werknemer (school en opleidingsinstituut).

De leden van de D66-fractie vragen voorts of de vergoeding aan de school voor stagebegeleiding hetzelfde is voor de stagiair als voor de werknemer en of de leraar die toezicht houdt op de kwaliteit van het onderwijs van de lio daarvoor over het algemeen een vergoeding ontvangt.

De leden van de GroenLinks-fractie stellen dat in deze wet en de bijbehorende memorie van toelichting duidelijk wordt gemaakt hoe het toezicht op de kwaliteit van het werk van de lio is geregeld. Het is die leden echter niet duidelijk hoe de begeleiding van de lio zelf binnen de school is geregeld. Zij vragen een nadere toelichting op dat punt en vragen hoe het toezicht op de kwaliteit daarvan is geregeld.

In het algemeen overleg van 8 december 1999 is reeds aangegeven dat het budget dat tijdens de experimentele fase beschikbaar was (15 miljoen gulden op jaarbasis) structureel beschikbaar zal zijn voor de leraar-in-opleiding. De leden van de VVD-fractie wezen hier terecht op. Deze middelen worden niet langer beschikbaar gesteld om loonkosten te dekken, zoals in de experimentele fase het geval was, maar om scholen in staat te stellen leraren-in-opleiding te begeleiden. In het lopend cursusjaar kwam dit neer op het beschikbaar stellen van een bedrag van 1500,- gulden voor de begeleiding van een leraar-in-opleiding.

Het is de intentie om de positie van de school te versterken op het punt van het opleiden in de school en daarmee ook het begeleiden van leraren-in-opleiding, zij-instromers en beginnende leraren in algemene zin.

Schoolbudgetten dragen daaraan bij, zoals ook de met het lio-budget beschikbaar zijnde middelen voor begeleiding van leraren-in-opleiding en de in de nota Maatwerk 2 vanaf 2002 structureel beschikbare middelen voor opleidingsdocenten in de school. Daarmee worden scholen beter in staat gesteld structureel aandacht te geven aan scholing en begeleiding van in opleiding zijnde en beginnende leraren. Zij kunnen deze middelen samenvoegen en aanwenden voor het opzetten van een begeleidingsinfrastructuur. Hoe een en ander wordt vormgegeven, kan van school tot school verschillen. Het toezicht op de kwaliteit is uiteindelijk aan de inspectie van het onderwijs. Het feit echter dat over de scholing en begeleiding van duale studenten op grond van de WHW een overeenkomst moet worden gesloten tussen school, opleiding en duale student, geeft een garantie vooraf over de kwaliteit van onder meer de begeleiding. Immers, indien die begeleiding onder de maat zou zijn, mag worden verwacht dat dergelijke overeenkomsten niet of niet langer worden gesloten.

Binnen het totaal aan middelen (dus inclusief de schoolbudgetten) stellen scholen zelf prioriteiten. Het is daarmee niet goed mogelijk om aan te geven hoeveel geld daadwerkelijk wordt ingezet voor de begeleiding door de school van bijvoorbeeld leraren-in-opleiding.

Ook wat betreft de begeleiding voor de leraar-in-opleiding vanuit de opleidingsinstelling zijn geen exacte feitelijke gegevens beschikbaar. De betreffende lerarenopleidingen kunnen hiertoe de reguliere rijksbijdrage aanwenden.

Er zijn geen recente gegevens beschikbaar of overal een goede begeleiding kan worden gegarandeerd. Ondergetekende gaat ervan uit dat scholen die ervoor kiezen een leraar-in-opleiding aan te stellen, in zijn begeleiding zullen investeren. Op dit moment is niet duidelijk of en in welke mate scholen er juist niet voor kiezen om leraren-in-opleiding aan te stellen vanwege het feit dat zij onvoldoende begeleiding zouden kunnen garanderen.

De lerarenopleiding ontvangt een bedrag van 1000,- gulden per student (voor de duur van de hele studie) voor de begeleiding van de praktische

beroepsvoorbereiding door de school. Lerarenopleidingen sluiten dat geld door naar de scholen die stageplaatsen bieden.

Voor de begeleiding van een leraar-in-opleiding ontvangt de school rechtstreeks van het Rijk het eerdergenoemde bedrag van 1500,- gulden.

Met de aldus verkregen middelen kan de school capaciteit vrijmaken voor de begeleiding.

De leden van fracties van de PvdA, VVD, CDA, D66, GroenLinks en SGP hebben diverse vragen betreffende het onderscheid tussen enerzijds voltijds of deeltijds studenten die de praktische voorbereiding in de vorm van stages doorlopen en anderzijds duale studenten die als werknemer worden aangesteld en werkend leren.

De leden van de PvdA-fractie vragen naar de achterliggende reden voor het wettelijk onderscheid tussen werknemers en stagiairs. Deze leden zijn van mening dat er meer helderheid moet komen voor de scholen en studenten, wanneer iemand een lio-werknemer of een lio-stagiair is en wat er van de betrokken studenten kan worden verwacht. Ook de leden van de VVD-fractie vragen de opvatting van de regering over de twee statussen die gaan ontstaan: de lio-werknemer en de lio-stagiair.

De leden van de CDA-fractie achten een binnen het onderwijs optredende ongelijkheid tussen lio-werknemer, lio-stagiair, en een andere vorm van stages ongewenst. Zij menen dat afrondende praktijkstages op dezelfde manier dienen te worden beloond en beoordeeld. Wat, zo vragen deze leden, rechtvaardigt het verschil in rechtspositie en beloning tussen de lio-stagiair en de lio-werknemer? Deze leden en de leden van de D66-fractie vragen of nog eens precies kan worden uitgelegd wat de verschillen zijn tussen de lio als werknemer en de lio als stagiair, waaruit die verschillen in materiële zin bestaan en hoe zinvol ze nog zijn. Ook de leden van de fractie van Groen Links hebben vergelijkbare vragen over de voorgenomen vormgeving van de wettelijke verankering van het lio-schap. Deze leden vragen in dat kader hoe een ongerechtvaardigde ongelijke behandeling van vergelijkbare gevallen voorkomen kan worden? De leden van de SGP-fractie zijn van mening dat er binnen een bepaalde opleiding geen sprake mag zijn van zowel lio-werknemers als lio-stagiairs. In de praktijk verrichten deze soorten lio's immers vrijwel dezelfde werkzaamheden, terwijl hun bevoegdheden en verantwoordelijkheden formeel aanzienlijk van elkaar verschillen, zo menen deze leden. Daarom achten zij het wenselijk dat lio-werknemers en lio-stagiaires niet naast elkaar functioneren dan wel dat lio-stagiaires een vergoeding ontvangen overeenkomstig de bevoegdheden en verantwoordelijkheden die zij feitelijk hebben. Zij vragen hierover de mening van de regering. Voorts vragen deze leden in hoeverre het voorliggende wetsvoorstel erin voorziet dat lio-werknemers en lio-stagiaires niet naast elkaar kunnen functioneren.

Er is een helder onderscheid tussen leraren-in-opleiding en stagiairs. De leraar-in-opleiding wordt door de school aangesteld of benoemd als werknemer, de stagiair niet. Aan die aanstelling of benoeming als werknemer ligt een overeenkomst als bedoeld in artikel 7.7 van de WHW ten grondslag. Het wetsvoorstel voorziet erin dat voor hem voor de periode van het lio-schap kan worden afgeweken van de voor de leraar geldende benoembaarheidseisen. Voor de stagiair is een dergelijke afwijking niet nodig. De stagiair is immers geen werknemer. Dat verschil in status (wel of geen werknemer) brengt ook een andere verantwoordelijkheidsverdeling met zich. De school draagt personeelsverantwoordelijkheid voor zijn werknemers en als onderdeel daarvan heeft de school ook op het punt van het opdragen van werk en op het punt van de scholing en de kwaliteit daarvan een andere verantwoordelijkheid dan het geval is bij stagiairs. Door het driepartijenkarakter van de in de WHW voorgeschreven overeenkomst krijgt de school een grotere betrokkenheid bij het opleiden van leraren.

Het naast elkaar bestaan van verschillende leerwegen (voltijd, deeltijd en duaal) is niet nieuw. In de BVE-sector, maar ook in andere onderdelen van het hoger onderwijs, komt duaal onderwijs voor naast voltijds en deeltijds onderwijs. Op die wijze zijn er voor studenten mogelijkheden een leerweg te kiezen die het best bij de eigen leerwens en leerstijl past. Aan de scholen wordt de mogelijkheid geboden nadrukkelijk betrokken te zijn bij het opleiden van de eigen leerling-werknemers. Het zijn die twee partijen die kiezen welke weg voor hen het meest verkieslijk is. Alleen al om die reden moet regelgeving beide varianten, te weten de leraar-in-opleiding en de stagiair, mogelijk maken. Ondergetekende verschilt dus op dit punt van mening met de leden van de SGP-fractie.

Dat opleidingen, scholen en studenten wellicht nog niet ten volle gebruik maken van de verschillende mogelijkheden, geven onder meer de leden van de PvdA-fractie reeds aan. Zij wijzen er op dat het in de praktijk voorkomt dat leraren-in-opleiding en stagiairs dezelfde taken en verantwoordelijkheden hebben. Dat op zich is echter geen reden om het onderscheid niet langer te maken. Ondergetekende verwacht verdergaande ontwikkelingen waar het gaat om het werkend leren en het daarop afstemmen van opleidingsprogramma's. Nu is veelal vooral de laatste fase van de studie als duaal te karakteriseren. Dat kan veranderen. Duale studenten zullen steeds meer ook voorafgaand aan hun lio-schap in het kader van hun studie werk in school verrichten, bijvoorbeeld als onderwijsassistent. Dat brengt andere programma's met zich en zal ook tot gevolg hebben dat het onderscheid tussen de duale werknemer en de stagiair op het punt van taken en verantwoordelijkheden zeker verder uiteen zullen gaan lopen. Zeker indien ook in eerdere fasen van de studie duale elementen zullen worden ingebouwd, zal de duale opleiding een duidelijker eigen profiel krijgen mede onder invloed van de scholen die duale studenten aanstellen.

Met de introductie van de mogelijkheid om een leraar-in-opleiding aan te stellen op de school, zijn nadrukkelijk eigen keuzen en verantwoordelijkheden van de school aan de orde in het kader van het door die school gevoerde personeels- en scholingsbeleid. Scholen worden hiermee beter in positie gebracht. Zij beslissen uiteindelijk of ze van deze mogelijkheid wel of niet gebruik willen maken. Het kiezen voor het aanstellen van een leraar-in-opleiding brengt met zich mee dat er rekening moet worden gehouden met in regelgeving vastgelegde kaders. In beginsel kunnen voor stages dezelfde kaders worden afgesproken, bijvoorbeeld als het gaat om duur en inhoud van de stage, maar de regelgeving dwingt daar niet toe.

Scholen kiezen zelf en kunnen om hen moverende redenen gelijktijdig zowel leraren in opleiding in de school actief hebben als studenten die een afsluitende stage vervullen. Naar de mening van ondergetekende hoeft dat zeker niet tot problemen te leiden. Ondergetekende is er dan ook zeker niet voor om een dergelijk gelijktijdig functioneren te verhinderen. De keuze voor een leraar-in-opleiding (werknemer) impliceert dat betrokkene een salaris ontvangt. Een stagiair ontvangt geen salaris. De school kan hem een beperkte vergoeding of klein blijk van waardering geven. Het gaat dan niet om inkomen maar hooguit om een tegemoetkoming in de onkostensfeer.

De leden van de PvdA-fractie wijzen erop dat uit onlangs door Pabo-studenten gehouden acties blijkt dat mede onder druk van het lerarentekort, de lio-stage voor sommige studenten een volwaardige baan begint te worden. Deze leden zijn van mening dat dat niet de bedoeling kan zijn en dat er tussen de school, opleiding en stagiair voldoende garanties moeten zijn dat de eindverantwoordelijkheid bij de school/leraar blijft. Deze leden vragen of ondergetekende voornemens is hiertoe maatregelen te nemen.

Op dat punt kunnen centraal geen garanties worden gegeven. In de overeenkomst bedoeld in artikel 7.7 WHW (in het geval het gaat om een leraar-in-opleiding) respectievelijk in een stage-overeenkomst (als het gaat om een stagiair) wordt tussen opleiding, school en leraar-in-opleiding respectievelijk stagiair vastgelegd wat van betrokkenen mag worden verwacht in het kader van de praktische beroepsvoorbereiding. Een stage-overeenkomst die er feitelijk op neer komt dat van betrokkene een volwaardige baanvervulling wordt verwacht, zou dan ook niet tot stand mogen komen. Partijen zijn hier in eerste instantie zelf aan zet. Ook de inspectie van het onderwijs zou hierover, gelet op haar toezichthoudende verantwoordelijkheid, uitspraken kunnen doen. Te allen tijde moet het leren in de praktijk centraal staan en moet duidelijk zijn dat stagiairs geen werknemers zijn.

De leden van de PvdA-fractie stellen vast dat scholen vrij zijn lio's uit hun eigen budget te betalen en dat scholen die zitten te springen om leerkrachten meer bereid te zijn in de buidel te tasten voor een lio. Andere scholen kunnen of willen dat niet, stellen deze leden. Zij vragen naar de reactie van de minister op deze geldelijke ongelijkheid. Deze leden willen graag dat deze ongelijkheid wordt weggenomen en alle lio's een financiële vergoeding krijgen voor hun taken.

Eerder in deze nota naar aanleiding van het verslag is ondergetekende al ingegaan op het verschil tussen de werknemer (de leraar-in-opleiding) enerzijds en de stagiair anderzijds. Op die plek is ook nog eens onderstreept dat uiteindelijk de school zijn eigen afwegingen maakt. De school kiest welke bijdrage hij wil leveren aan het opleiden in de school en kiest ook of hij in dat kader leraren-in-opleiding als werknemer in dienst wil nemen. Het is volstrekt legitiem dat arbeidsmarktoverwegingen daarbij een rol zullen spelen. Dat is niet nieuw. Ook in andere sectoren spelen arbeidsmarktoverwegingen mee bij de bereidheid van werkgevers om leerling-werknemers aan te nemen. Ondergetekende hoopt en verwacht echter wel dat met de verdergaande ontwikkeling tot opleidingsschool, los van arbeidsmarktoverwegingen, het aantal aangestelde of benoemde leraren-in-opleiding zal groeien.

De leden van de PvdA-fractie verzoeken erop toe te zien dat duidelijk is voor alle betrokkenen aan welke eisen een student minimaal moet voldoen om in aanmerking te komen voor het lio-schap. De leden van de fracties van VVD, CDA en D66 plaatsen kanttekeningen bij de afwijkingsmogelijkheid van de eis van 126 studiepunten voor de lio-periode. De leden van de VVD-fractie vragen zich af of het wenselijk is de ondergrens te verlagen naar 105 studiepunten, waarbij de student wel moet beschikken over met 126 studiepunten vergelijkbare kennis, inzicht en vaardigheden relevant voor het lio-schap. Een duidelijke grens van 126 studiepunten met een kleine marge om van af te wijken lijkt hen beter. De leden van de CDA-fractie zijn het niet eens met deze verdere afkalving van de eisen en vragen om een heroverweging van de daarop betrekking hebbende wetsartikelen. De leden van de D66-fractie vragen of het niet beter zou zijn voor één duidelijke grens te kiezen.

De grens van 126 studiepunten om te kunnen starten met de lio-periode kan in de praktijk te rigide zijn. Om die reden is een uitzonderingsmogelijkheid gewenst. Het kan immers zo zijn dat een student al wel bekwaam is om leraar-in-opleiding te worden, maar nog niet 126 studiepunten heeft behaald. Zeker voor studenten die bij het begin van het schooljaar als leraar-in-opleiding willen starten, kan dit studeerbaarheidsproblemen geven. Ondergetekende is er dan ook niet voor in de wet alleen die ene grens neer te leggen. Daarbij moet worden bedacht dat in de periode april/mei veelal met een student afspraken worden gemaakt over een lio-schap in het daaropvolgende schooljaar. Het kan zijn dat op

dat moment niet volstrekt zeker is of die student bij de feitelijke start van het lio-schap 126 studiepunten zal hebben behaald, bijvoorbeeld omdat hij/zij bij de laatste tentamenrondes een of twee vakken niet met succes afrondt.

De grote bezorgdheid die uit de vragen van de diverse fractieleden blijkt, geeft evenwel aanleiding de ondergrens van 105 studiepunten nog eens goed te bekijken. Ondergetekende wil aan die bezorgdheid tegemoet komen om te voorkomen dat een enkele student toch met een te smalle basis aan het lio-schap zou kunnen beginnen.

Samenvattend blijft het naar de mening van ondergetekende noodzakelijk dat van de 126-studiepunteneis kan worden afgeweken, maar is het bij nader inzien beter 116 studiepunten als ondergrens te stellen voor de start van het lio-schap, hetgeen beter aangeeft dat het echt maar om een of een paar vakken kan gaan die de student nog mist voor de 126 studiepunten. Bij deze nota naar aanleiding van het verslag is daarom een nota van wijziging gevoegd, waarin de ondergrens wordt vastgesteld op 116 studiepunten, als uitzonderingsmogelijkheid voor die studenten die in problemen zouden komen door de 126 studiepuntengrens. Het blijft daarbij altijd aan zowel de opleiding als de school om te bepalen of een student bekwaam is om leraar-in-opleiding te worden.

De leden van de VVD-fractie vragen of het niet beter zou zijn om in de wet op te nemen dat de lio onder verantwoordelijkheid van een bevoegde docent zijn taken uitvoert.

Naar aanleiding van de wens van deze leden is de tekst aangescherpt (zie de bij deze nota naar aanleiding van het verslag gevoegde nota van wijziging), waardoor in de wettekst duidelijker tot uitdrukking komt dat een leraar-in-opleiding onder verantwoordelijkheid van een volledig bevoegde leraar zijn taken ten aanzien van het onderwijsleerproces uitvoert.

Overigens is er inhoudelijk geen verschil tussen de oude en de nieuwe tekst. De bevoegde leraar die de leraar-in-opleiding begeleidt, heeft een uitvoeringsverantwoordelijkheid. Hij is alleen verantwoording verschuldigd aan het bevoegd gezag dat hem heeft opgedragen de leraar-in-opleiding te begeleiden, niet aan derden (zoals lerarenopleiding, ouders, leerlingen). Het bevoegd gezag is de instantie die de eindverantwoordelijkheid draagt voor de werkzaamheden van allen die op de school werkzaam zijn. Die verantwoordelijkheid betreft dus in ieder geval zowel de werkzaamheden van de leraar-in-opleiding als die van de leraar die de leraar-in-opleiding begeleidt. Het bevoegd gezag is de enige instantie die op die verantwoordelijkheid door derden kan worden aangesproken.

De leden van de VVD-fractie vragen hoeveel middelen er beschikbaar zijn als tegemoetkoming voor verrichte werkzaamheden door lio-werknemers. Zij vragen voorts of het niet voor de hand ligt om de tegemoetkoming van de lio af te stemmen op de omvang van de werkzaamheden die de lio uitvoert?

Ook de leden van de D66-fractie stellen vragen op dat punt. Zij willen weten of de lio als werknemer een «loon» krijgt, of de hoogte daarvan vaststaat en zo ja, hoe hoog dat loon dan is. In het verlengde daarvan vragen deze leden of de school daarvoor een bekostiging van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen ontvangt.

Scholen kunnen ervoor kiezen een leraar-in-opleiding aan te stellen indien zij daarvoor binnen de geldende bekostigingsregels formatief de ruimte hebben. Scholen krijgen dus geen extra formatie beschikbaar voor dit doel. Over het salaris voor de leraar-in-opleiding zijn door CAO-partners afspraken gemaakt. Die komen erop neer dat het salaris bij een fulltime aanstelling of benoeming overeenkomt met 50% van het salaris van een

fulltime beginnende leraar. Leraren-in-opleiding die korter werken, krijgen een navenant lager salaris.

De leden van de VVD-fractie vragen of de beschikbare middelen voldoende zijn om verdringing van bevoegde leraren door nog onbevoegde lio's te voorkomen en welke rol de CAO-partijen spelen in de verdeling van de (extra) middelen ten behoeve van lio-werknemers.

Het thans beschikbare lio-budget van 15 miljoen gulden op jaarbasis wordt, zoals bekend, niet ingezet voor gehele of gedeeltelijke vergoeding van de loonkosten van een leraar-in-opleiding, maar voor diens begeleiding. In het huidig cursusjaar ontvangt de school per aangestelde leraar-in-opleiding een bedrag van 1500,- gulden voor begeleiding. Scholen kunnen in het kader van hun eigen personeelsbeleid ervoor kiezen een leraar-in-opleiding aan te stellen indien zij daarvoor formatief de ruimte hebben. In beginsel zou de school dus de voorkeur kunnen geven aan het aanstellen van een leraar-in-opleiding boven het aanstellen van een leraar. Ondergetekende gaat ervan uit dat scholen op dat punt verstandig en evenwichtig personeelsbeleid zullen voeren. Dat past ook bij de eigen verantwoordelijkheid van de school zoals in de recente onderwijsbeleidsbrief nog eens is benadrukt. Sluitstuk in dat opzicht is het toezicht door de inspectie. Zeker op de korte termijn die wordt gekenmerkt door krapte op de onderwijsarbeidsmarkt, is verdringing van leraren door leraren-in-opleiding niet erg waarschijnlijk.

Naar aanleiding van de gedachte van de VVD-fractie om studenten die nog geen 126 studiepunten hebben behaald met een aanstelling als onderwijsassistent te laten werken en nadat zij de grens van 126 studiepunten zijn gepasseerd, eventueel alsnog voor een lio-aanstelling in aanmerking te laten komen, merkt ondergetekende op dat dit denkbaar is. Het is voor studenten altijd mogelijk om in het kader van hun opleiding met een aanstelling als onderwijsassistent te gaan werken. Ondergetekende zou daar een groot voorstander van zijn. Voor het werken als onderwijsassistent bestaat echter geen ondergrens van studiepunten. Ondergetekende ziet dit dan ook niet als alternatief voor de uitzonderingsmogelijkheid tot 116 studiepunten, maar als een (welkome) mogelijkheid ernaast.

De leden van de CDA-fractie wijzen erop dat wordt gesteld dat de hoofddoelstelling, het verminderen van de praktijkshok bij beginnende leraren, zou zijn gerealiseerd. Zij vragen zich echter af op welk moment de praktijkshok dan wel plaatsvindt en waarom er sprake zou zijn van een vermindering van de praktijkshok als die op een eerder moment plaatsvindt. Bovendien stellen deze leden dat zij vanaf het begin kanttekeningen hebben geplaatst bij de lio-werknemers en bij de wijze waarop dit fenomeen werd ingepast in de organisatie. Nu worden de lio's structureel, waarbij – zo menen deze leden – de vergelijkende evaluatie in feite onvoldoende beargumenteert waarom deze vorm van praktijkstage binnen de studie beter is dan een andere vorm.

De praktijkshok doet zich altijd voor. Uit het experiment met de leraar-in-opleiding is echter duidelijk geworden dat met de introductie van de leraar-in-opleiding een meer geleidelijke en goed begeleide introductie in het leraarsvak mogelijk wordt. Dat is op zich niets nieuws. Ook in andere sectoren, bijvoorbeeld in het BVE-veld, blijkt dat voor bepaalde studenten, afhankelijk van hun leerstijlen en leerwensen, het werkend leren een adequate en geleidelijke ingroei in de praktijk mogelijk maakt. Het is niet zo dat de figuur van de leraar-in-opleiding per definitie beter is dan andere vormen van praktische beroepsvoorbereiding. Leerwensen en leerstijlen van studenten zijn van belang. De ene student leert beter in de

praktijk in een werkend leren-situatie, de ander nu juist weer beter in het kader van een voltijdse opleiding waarbinnen aandacht wordt gegeven aan praktische beroepsvoorbereiding door stages. Ook lerarenopleidingen maken keuzen en kunnen zich afhankelijk van eigen voorkeuren, eigen sterkten en wensen van het afnemend veld al dan niet profileren als opleiding die ook duaal kan worden gevolgd. Last but not least is succes afhankelijk van de voorkeuren van de scholen zelf en de mate waarin door die scholen nadrukkelijk in het personeels- en scholingsbeleid keuzen worden gemaakt die passen bij die voorkeuren.

De leden van de CDA-fractie willen weten hoeveel oud-lío's daadwerkelijk een baan in het onderwijs hebben gekregen en hoeveel oud-lío's zijn afgehaakt tijdens of na hun lío-schap. Voorts vragen deze leden hoeveel oud-lío's een baan hebben gekregen aan de school waar ze hun lío-periode hebben doorgebracht.

De gegevens die door deze leden worden gevraagd, worden niet systematisch verzameld.

De leden van de CDA-fractie vragen om een onderbouwing van de uitspraak in de memorie van toelichting dat er door de lío voor scholen meer mogelijkheden ontstaan voor taakdifferentiatie en meer mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de lerarenopleidingen. De lío is slechts voor de duur van de lío-periode aan school verbonden en werkt in die periode als leerkracht. Hoe kan dan worden gesproken van taakdifferentiatie? Deze leden vragen tevens op welke manier de grotere invloed van de scholen op de lerarenopleidingen gestalte heeft gekregen en welke effecten zijn bereikt, anders dan in geval er sprake is van stages.

Voor de school die slechts bij hoge uitzondering een enkele keer een leraar-in-opleiding aanstelt, zullen er weinig nieuwe mogelijkheden zijn. Maar scholen kunnen er in het kader van hun personeels- en scholingsbeleid ook structureel voor kiezen om duale studenten in het kader van hun studie werkzaamheden in de school te laten verrichten. Die scholen kunnen duidelijke taken voor dergelijke werknemers definiëren, duidelijk aangeven wat in dat geval van opleiding en werknemer wordt verwacht én ook duidelijk aangeven wat daar, in termen van leren op de werkplek, tegenover staat. Dit betekent dat ook mogelijkheden tot differentiatie bestaan voor het overig personeel, met name op het vlak van begeleiding. Uit de eerdere evaluaties blijkt dat alle partijen enthousiast zijn over het structureel mogelijk maken van het aanstellen van een leraar-in-opleiding. Nu daardoor een bredere introductie mogelijk is geworden, zal duidelijk worden in welke mate de positieve effecten die hiermee mogelijk zijn, ook daadwerkelijk kunnen worden bereikt.

De leden van de CDA-fractie menen dat, anders dan in de memorie van toelichting wordt gesuggereerd, er wél financiële consequenties zijn verbonden aan dit wetsvoorstel, maar dat die worden doorgeschoven naar de scholen en naar de opleidingsinstituten. In dat kader vragen zij naar de betekenis van de uitspraak dat de financiële regelingen die waren getroffen ter zake van het experiment lío's zullen worden gecontinueerd. Zij vragen naar de mogelijkheden van financiering via bijvoorbeeld het opleidingsfonds.

Eerder in deze nota is al aandacht gegeven aan een andere inzet van het lío-budget. Scholen ontvangen niet langer een tegemoetkoming in de loonkosten doch een tegemoetkoming in de begeleiding door de school. Er worden geen extra kosten doorgeschoven naar de scholen. Scholen beslissen zelf over aanstelling als zij daarvoor de formatieve ruimte

hebben. Zo zijn er ook geen extra kosten voor opleidingsinstellingen die niet uit de reguliere rijksbijdrage kunnen worden gedekt.

Ondergetekende is van mening dat inzet van middelen vanuit een Opleidings- en Ontwikkelingsfonds kan bijdragen aan een concurrerende positie van de onderwijsarbeidsmarkt ten opzichte van andere segmenten van de arbeidsmarkt die ho-studenten als werknemer in opleiding willen inzetten. Zoals bekend zijn in de CAO sector onderwijs (po, vo en bve) 2000-2002 afspraken gemaakt over een door de sociale partners op te richten O&O-fonds. Het departement verleent medewerking bij de uitwerking daarvan en zal ten behoeve van dit fonds in zowel het jaar 2001 als 2002 een incidentele bijdrage van 20 miljoen gulden verstrekken. Het doel van dit fonds is het creëren van faciliteiten voor scholing en begeleiding (inclusief loonderving) van die mensen die in de school worden opgeleid, totdat zij de onderwijsbevoegdheid hebben behaald, zoals leraren-in-opleiding met leerarbeidsovereenkomst, onderwijsassistenten en zij-instromers in het beroep. Aan de uitwerking van die afspraken wordt gewerkt.

Voor wat betreft de leraren-in-opleiding: zij krijgen salaris. Over de hoogte van dat salaris zijn door CAO-partijen afspraken gemaakt. De salariskosten komen ten laste van het regulier aan de school ter beschikking staande budget. Voor de leraar-in-opleiding is er in het algemeen derhalve geen sprake van loonderving en behoeft om die reden dan ook geen beroep te worden gedaan op het fonds. Voor begeleiding zou een beroep op het fonds eventueel wel kunnen, afhankelijk van de uitwerking die sociale partners aan het fonds geven.

Het aspect uitvoeringsgevolgen is naar de mening van de leden van de CDA-fractie te summier behandeld. Zij vragen naar onderbouwing van de uitspraak dat er geen uitvoeringsgevolgen voor Cfi zijn. Voorts vragen zij wat de uitvoeringsgevolgen zijn voor het Vervangings- en participatiefonds?

Desgevraagd heeft Cfi een uitvoeringstoets uitgevoerd en aangegeven dat er voor hem geen bijzondere uitvoeringsgevolgen zijn. Wat betreft het Vervangings- en het Participatiefonds zullen er ook geen bijzondere uitvoeringsgevolgen zijn. Door die fondsen wordt de leraar-in-opleiding behandeld als elke andere werknemer.

De leden van de D66-fractie vragen wanneer precies sprake is van een duaal traject en of een duaal traject uitsluitend voor het laatste jaar geldt. Voorts vragen deze leden of het duale traject langer duurt dan de stage.

Van een duaal traject is sprake als de student is ingeschreven aan een duale opleiding en in het kader van die opleiding al werkend leert en dat werkend leren is gebaseerd op een overeenkomst tussen school, opleiding en duale student als bedoeld in artikel 7.7 van de WHW. De school draagt werkgeversverantwoordelijkheid en draagt vanuit die verantwoordelijkheid bij aan de scholing van de werknemer.

Duale trajecten zijn er niet uitsluitend in het laatste jaar van de opleiding. Ook in eerdere fasen kan er sprake zijn van werkend leren maar dan niet in de functie van leraar-in-opleiding, maar bijvoorbeeld in de functie van onderwijsassistent. De functie van leraar-in-opleiding is overeenkomstig het wetsvoorstel voorbehouden aan de duale student in de laatste fase van zijn opleiding.

Over de lengte van duale trajecten (met uitzondering van de lengte van het lio-schap) zijn geen uitspraken te doen in algemene zin. Evenmin kunnen dergelijke uitspraken worden gedaan over de lengte van de stages. Lerarenopleidingen hebben op dat punt, in overleg met de ontvangende scholen, een grote beleidsvrijheid.

De leden van de D66-fractie vragen wie beslist of er sprake is van een werknemer of een stagiair. Ze willen weten of een student zelf daarvoor kan kiezen.

Het is de exclusieve verantwoordelijkheid van scholen om te beslissen of zij leraren-in-opleiding willen aanstellen of benoemen en zo ja, welke duale studenten zij voor een dergelijke aanstelling of benoeming geschikt achten. De school beslist dus. De student maakt zijn belangstelling daarvoor kenbaar door zich in te schrijven voor een duale opleiding.

De leden van de D66-fractie vragen tevens of uitsluitend de lio als werknemer ingezet kan worden als vervanger en aanspraak maken op een vergoeding uit het vervangingsfonds of dat dit ook geldt voor de stagiair?

Een stagiair verricht geen betaald werk en kan dan ook niet, in tegenstelling tot de leraar-in-opleiding, als vervanger worden ingezet. Voor de stagiair kan geen aanspraak worden gedaan op het Vervangingsfonds.

De leden van de D66-fractie hebben een cluster aan vragen op het punt van de vergoeding van stagiairs en werknemers. Zo vragen zij of de stagiair over het algemeen een stagevergoeding ontvangt en hoe hoog die stagevergoeding dan is.

Voorts vragen zij of er tussen scholen grote verschillen zijn in vorm en hoogte van de vergoeding, of die verschillen zich alleen voordoen tussen de lio als werknemer enerzijds en de lio als stagiair anderzijds of dat er ook tussen scholen verschillen zijn waar het betreft de vergoeding aan stagiairs. Deze leden vragen voorts waaruit scholen, die een stagevergoeding willen geven, worden geacht die vergoeding te financieren.

De leden van de GroenLinks-fractie achten het lio-schap tevens van belang voor de wervingskracht van het leraarschap. Die zeer noodzakelijke wervingskracht is naar hun mening gebaat bij een goede beloning van lio's, mede uit oogpunt van de concurrentie met andere opleidingen met betaalde vormen van stage en duale trajecten. Zij vragen of de minister tegen deze achtergrond nader kan toelichten op welke manier hij voornemens is de verschillende lio's te belonen. In dat verband vragen zij voorts of er, wanneer het onderscheid tussen «werknemer-lio's» en «stagair-lio's» gehandhaafd blijft, mogelijkheden zijn om ook de stage-lio's te belonen in de vorm van een stagevergoeding.

Deze leden vragen welke kosten de introductie van een vaste stagevergoeding voor alle leraren in opleiding met zich zou meebrengen. Is de minister bereid die kosten voor zijn rekening te nemen en te verwerken in zijn Meerjarig Investerings Plan, zo vragen zij.

Het feit dat lio-stagiaires geen vergoeding voor hun stage ontvangen is naar de mening van de leden van de SGP-fractie op zichzelf genomen niet onrechtvaardig. De lio-stage vormt immers een onderdeel van de opleiding en bij een opleiding past in principe geen vergoeding. Deze leden hebben wel moeite met de onderlinge verschillen die er in de praktijk ook tussen lio-stagiaires zijn ontstaan. Zij vinden dat het niet zo mag zijn dat lio-stagiaires op de ene school volledig worden betaald en dat zij op een andere school niets krijgen. Ook het gebruik bij andere studierichtingen kan volgens deze leden een reden zijn om over te gaan tot het vergoeden van lio-stages. Ook in het licht van het lerarentekort zou het vergoeden van lio-stages naar hun mening het overwegen waard zijn. Deze leden vragen de mening van de regering daarover.

Er kunnen geen generieke uitspraken worden gedaan in antwoord op de vraag of scholen in het algemeen een stagevergoeding geven aan stagiairs en hoe hoog die stagevergoeding dan is. Veel scholen zullen een stagevergoeding of een ander blijk van waardering verstrekken. Zoals eerder aangegeven gaat het dan niet om een tegemoetkoming in de

inkomenssfeer maar hooguit om een compensatie in de onkostensfeer. De stagevergoeding moet dan ook beperkt zijn. Er wordt geen betaald werk verricht. Binnen de hen ter beschikking staande middelen kunnen scholen dergelijke stagevergoedingen verstrekken.

Ondergetekende neemt aan dat zich tussen scholen, bijvoorbeeld wat hoogte of vorm van een stagevergoeding betreft, zeker verschillen zullen voordoen, maar dat die verschillen niet zeer substantieel zullen zijn.

Substantiële verschillen zijn er natuurlijk wel tussen een stagevergoeding enerzijds en een inkomen als leraar-in-opleiding anderzijds. Op dat punt is eerder in deze nota naar aanleiding van het verslag ingegaan.

Een goede beloning, de leden van de GroenLinks-fractie geven dat aan, draagt bij aan de wervingskracht. Eerder in deze nota is er dan ook op gewezen dat de hoogte van het salaris van de leraar-in-opleiding tussen CAO-partijen is bepaald op 50% van de hoogte van het salaris van een beginnend leraar.

Wat betreft de kosten van een eventuele introductie van een vaste stagevergoeding en de vraag of ondergetekende die kosten voor zijn rekening wil nemen, moet nogmaals worden opgemerkt dat ondergetekende van mening is dat de school zelf beslissingen neemt over het bieden van werk aan leraren-in-opleiding of stagemogelijkheden aan andere studenten. Scholen maken die keuze binnen de hen ter beschikking staande middelen. Ondergetekende wil er naar streven, en dat sluit ook aan op de voornemens in de achtereenvolgende beleidsbrieven, dat scholen in toenemende mate daadwerkelijk in staat zullen zijn om de hen ter beschikking staande middelen geconcentreerd in te zetten. Dat kan bijvoorbeeld op het punt van het opleiden in de school. Met middelen van verschillende bronnen kan dan structureel aandacht worden gegeven aan een begeleidingsinfrastructuur in de school. Daarbinnen kan ook aandacht zijn voor stagevergoedingen. De school kan daar zelf voor kiezen. Het specifiek voor dit doel extra geld beschikbaar stellen aan de scholen, ligt dan ook minder voor de hand. Een dergelijke beslissing zou ook een belangrijke minder wenselijke precedentwerking kunnen hebben naar andere sectoren.

De leden van de D66-fractie vragen of het onderhavige wetsvoorstel iets wijzigt in de afspraak dat de eindverantwoordelijkheid voor de leerlingen primair bij de school ligt en de eindverantwoordelijkheid voor de student/leraar-in-opleiding primair bij de Pabo of de lerarenopleiding.

Het wetsvoorstel verandert niets aan de genoemde verantwoordelijkheden. Indien een student op een school wordt aangesteld als leraar-in-opleiding, wordt een tripartite overeenkomst gesloten tussen school, leraar-in-opleiding en Pabo/lerarenopleiding. De school is verantwoordelijk voor de activiteiten van de werknemers van de school (inclusief de leraar-in-opleiding), dat is geen zaak voor de opleiding. De school praat mee over de studieprestaties van de student/leraar-in-opleiding, voorzover die betrekking hebben op het lio-schap, maar de opleiding is en blijft eindverantwoordelijk voor de uiteindelijke beslissing of een HO-getuigschrift kan worden uitgereikt.

Naar de mening van de leden van de fracties RPF/GPV heeft de praktijk uitgewezen dat het opleiden van een toekomstige leraar in de school positieve effecten voor zowel de student als voor de school en de lerarenopleiding. Deze leden vragen wel hoe het staat met de stagevariant en hoe het daarmee verder gaat.

Stages zullen een belangrijk element in de opleiding blijven zeker in de voltijdse en, in mindere mate, in de deeltijdse opleidingen. In het lio-experiment is naast introductie van de leraar-in-opleiding ook aandacht gegeven aan een zogenaamde verbeterde stage. De term lio-stagiair is in

dat verband gebruikt. De lerarenopleidingen zijn in eerste instantie verantwoordelijk voor het vormgeven van stages als onderdeel van het curriculum. De regelgeving bevat op dat punt weinig voorschriften. In samenspraak met studenten en stagebiedende scholen kunnen zij de verworvenheden van het project behouden en zo mogelijk uitbreiden.

De leden van de fracties van RPF/GPV willen weten wat de stand van zaken is in het proces om te komen tot duale lerarenopleidingen. Deze leden vragen zich ook af of lerarenopleidingen op dit moment voldoende in staat zijn om structureel te gaan werken met de lio-structuur?

Zoals bekend bestaat voor alle opleidingen in het hoger beroepsonderwijs, dus ook voor de lerarenopleidingen, de mogelijkheid duale opleidingen aan te melden. In het Centraal register opleidingen hoger onderwijs 2000–2001 komen in het onderdeel onderwijs 176 duale opleidingen voor. Dit zullen nagenoeg alle opleidingen met het lio-schap zijn. Of er nog andere duale opleidingsvormen voorkomen en zo ja welke, is niet bekend.

Ook bij de universitaire lerarenopleidingen zijn in het kader van de vernieuwingen van het ulo-convenant meerdere universiteiten gestart met duale lerarenopleidingen, waarbij het voor studenten mogelijk is om te werken als leraar-in-opleiding dan wel stage te lopen op een school. Er zijn geen signalen die er op duiden dat de lerarenopleidingen problemen ondervinden om structureel met de lio-structuur te (gaan) werken. Natuurlijk is een en ander wel afhankelijk van het beschikbaar zijn van voldoende plaatsen bij scholen om leraren-in-opleiding te plaatsen.

De leden van de fracties van RPF/GPV vragen of kan worden aangegeven hoeveel studenten op dit moment als lio werkzaam zijn.

Het aantal leraren-in-opleiding wordt niet systematisch geteld.

In het schooljaar 1999–2000 waren er in totaal 1517 leraren-in-opleiding die via het CASO hun salaris ontvingen.

Voor het schooljaar 2000–2001 zijn deze gegevens nog niet bekend. Wel is het zo dat het aantal toegekende subsidies voor de begeleiding van de leraar-in-opleiding in dat opzicht een indicatie voor het aantal aangestelde of benoemde leraren-in-opleiding geeft. Op het moment van vaststellen van deze nota naar aanleiding van het verslag is er voor de begeleiding van in totaal 1186 leraren-in-opleiding een subsidie toegekend.

De leden van de fracties van RPF/GPV vragen wat de verwachting is ten aanzien van het aantal studenten dat in de toekomst als lio zal gaan werken en of de 15 miljoen gulden aan middelen die de minister in het overleg van 8 december 1999 structureel aan de scholen toezegde, voldoende zal zijn om dit verwachte aantal te kunnen plaatsen.

Op dit moment zijn geen exacte voorspellingen te doen over het aantal studenten dat als leraar-in-opleiding zal gaan werken. In het bijzonder in het voortgezet onderwijs zijn daarvoor tot heden nog onvoldoende ervaringsgegevens beschikbaar. Gelet op de huidige studentenaantallen, de beschikbare middelen en de vergoeding van 1500,- gulden per leraar-in-opleiding is een tekort op korte termijn niet te verwachten.

De leden van de SGP-fractie vragen zich af of het hebben van vrijstellingen een probleem vormt bij het behalen van de 126 studiepuntengrens.

Vrijstellingen spelen geen rol bij het behalen van een minimumgrens voor het aantal studiepunten. Als een student over vrijstellingen beschikt, tellen de studiepunten voor de vrijgestelde vakken mee voor het berekenen van de 126 studiepunten. Deze wijze van berekenen geldt voor de reguliere

opleiding in het algemeen en geldt evenzeer voor de toelating tot het lio-schap.

De leden van de SGP-fractie vragen hoe snel zij-instromers toe kunnen komen aan het lio-schap. Deze leden zijn van mening dat het vanuit het oogpunt van kwaliteit wenselijk is dat er sprake is van een aanzienlijke pedagogisch-didactische kennis, voordat zij-instromers kunnen starten met het lio-schap. Zij vragen of de regering die mening deelt en of daarvoor voldoende waarborgen zijn.

Ondergetekende neemt aan dat de leden van de SGP-fractie duiden op de zogenoemde «zij-instromers in de opleiding». Immers voor de zij-instromers die op basis van de Interimwet zij-instroom leraren primair en voortgezet onderwijs tot leraar worden benoemd, ligt een lio-schap niet voor de hand. Zij zijn immers reeds leraar en worden, al werkend, verder geschoold en begeleid.

De zij-instromer in de opleiding is een student die op basis van vrijstellingen de lerarenopleiding snel kan doorlopen omdat hij voor een aantal onderdelen vrijstelling kan krijgen op grond van eerder verworven competenties. Die vrijstellingen worden, zoals eerder aangegeven, uitgedrukt in behaalde studiepunten. Zodra die student het benodigde aantal studiepunten (dus inclusief vrijstellingen) heeft behaald, kan hij als leraar-in-opleiding worden aangesteld.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
L. M. L. H. A. Hermans